

crkva u svijetu

SUSRETI

MOJA STUDENTSKA SJEĆANJA O PROFESORU SUPEKU

Odlomak iz kronike Sjećanja*

Jure Juras

U onim prvim godinama poslije rata i revolucije, kada je sukob sa staljinizmom kod nas već bio primio jasnije obrise, počeo sam studirati na zagrebačkom Medicinskom fakultetu na Salati. Stalno sam bio u društvu kolega s raznih fakulteta, posebno s Filozofskog, Prirodoslovno-matematskog i Tehničkog. U našem fakultetu sam surađivao u vrlo istaknutoj grupi koja se pod utjecajem socijalnih ideja profesora i dekana Andrije Štampara prvenstveno zanimala za širu društvenu ulogu medicine, za psihičke aspekte bolesnih stanja, za mentalnu i fizičku socijalnu higijenu i za idejno-moralne motive našega budućeg liječničkog zvanja.

Iako su naše poratne godine, pogotovu za mase studenata, bile u mnogo čemu bolne i naporne, ipak je svježina mladenačkog sazrijevanja, ličnog i društvenog, hranila u nama duboku radost, smisao za humanost i poeziju, životnu radoznalost i golemu nađu u budućnost. Sve je oko nas i u nama bilo u znaku izgradnje, pokreta, otvaranja novih vidika, obnove ponosa i samopouzdanja. Tadašnji konflikti u našoj zemlji i na njezinim granicama nametali su svima vrlo ozbiljne probleme, ali i sve nas polako vodili novim, neočekivanim, smjelim i temeljitim rješenjima. To je, naime, ujedno doba kada je proklamirana velika demokratska ideja humanističkog socijalizma i samoupravljanja, kada na VI kongresu Partije počinje opća rekonstrukcija do tada skučenog političkog i javnog života i kada se već naziru naše prve inicijative oko nove međunacionalne, vanblokovske, mirotvorne i nesvrstane vanjske, i ne samo vanjske, politike slobodarskog federalizma, decentralizacije i aktivne koegzistencije.

Kulturna je scena postala također mnogo slobodnija, raznolikija i interesantnija. Dolaze nam u ruke naši novi listovi, novi časopisi, niču nove ideje i opredjeljenja. Tin Ujević je još živ, zdrav i vječno mlad. Stanislav Šimić i drugi hrvatski književnici su sa studentima na svakom uglu. Kriička revolucionarna svijest i savjest uvijek nemirnog barda Miroslava Krležu opet se javlja, postaje pristupačna i našoj generaciji u njezinom specifičnom trenutku. S velikim

* U povodu 300. obljetnice HRVATSKOGA SVEUČILIŠTA donosimo ova sjećanja; s posebnim izrazom poštovanja prema sadašnjem Rektorcu našega Sveučilišta, jednom od najistaknutijih hrvatskih znanstvenih radnika akademiku prof. dru IVANU SUPEKU koji je sav svoj život posvetio širenju hrvatske kulture i miru među narodima — ova su sjećanja vezana uz njegovo ime.

pretenzijama i obećanjima pod Krležinim se rukovodstvom 1950. godine osniva Leksikografski zavod Jugoslavije, što nam simbolizira od tragičnog konflikta oporavljenu kulturnu samosvijest i punu zrelost zemlje, a hrvatskog naroda posebno. I naša se filozofija počela baš tada u Zagrebu smjelo oslobađati dogmatske krutosti svoje prve mladosti u socijalizmu.

U isto to vrijeme na Šalati, nedaleko od mojeg Medicinskog fakulteta, hitro se gradi veliki kompleks zgrada Instituta »Ruđer Bošković« s brojnim odjelima za teorijsku i nuklearnu fiziku, za elektroniku, za opću i fizikalnu kemiju, za biologiju, za interdisciplinarni prirodnoznanstveni studij. U parku Instituta postavljene su Meštrovićeve monumentalne skulpture Boškovića i Tesle. Sve je nas studente, a i nas medicinare, gradnja »Ruđera Boškovića« upravo fascinirala. S najvećim interesom pratili smo sve što se o tom Institutu govori i piše, veselili smo se svakom novom paviljonu i pobožno slušali one koji su tamo kao pravi žutokljunci već počeli znanstveno raditi u suvremenom smislu.

Tada sam od nekolicine kolega s Elektrotehnike prvi put čuo i za Ivana Supeka, mladog profesora teorijske fizike na PMF-u, učenjaka i akademika široke kulture i svestranog interesa, koji je bio osnivač i srce toga novog i velikog, za naše prilike upravo veličanstvenog, Instituta. Za razliku od dostojanstvenih akademika Štampara i Krleže Supeka smo u svakom pogledu osjećali običnim i dragim prijateljem. Iako ugledan profesor, on nam je ipak po godinama bio vrlo blizak, a njegovo mladenačko lice i blag osmjech činili su ga još mnogo mladim i pristupačnijim. Supekov roman iz studentskih dana »Dvoje između ratnih linija« čitali smo kao roman za nas i o nama. Našu neodređenu glad i još vrlo konfuzan interes za znanost i književnost, posebno za objektivnu i egzaktnu odnos prema studiju i svim drugim životnim problemima, Supek je u svojim predavanjima i napisima, a dakako i u knjigama, i popularnog, i strogo socijalističkog, i književnog karaktera, oblikovao u pravom smjeru, tj. u smjeru sasvim modernog, domišljenog i čvrstog stajališta. Baš pod njegovim utjecajem polako smo razabrali i jasnije shvatili tolike tada još premlado definirane vlastite nam sklonosti, impulse i ideje. To se prvenstveno tiče novog shvaćanja znanstvenog rada: ne više kao nekog tajanstvenog, uskokabinetskog i sitnog eksperimentiranja, ni kao knjiške, pretenciozne ideološke mudrosti »naučnog pogleda na svijet« i za mnoge još danas tako primamljivog pozitivizma i pseudomaterijalizma. Naprotiv, prava nam se znanost otkrila kao opći prevrat u svim dimenzijama našeg svijeta, kao velika snaga privrednog života i kao duhovni horizont za situiranje i raščlanjivanje krucijalnih problema vremena na prosvjetnom, kulturnom i čak političkom planu. U tom horizontu suradnja između filozofije i znanosti u užem smislu, pa i umjetnosti, bila je konačno ne samo moguća nego i nužna, da bi tehnički i privredni napredak čovječanstva bio održan u službi čovječnosti. Svojim istupima Supek nas je stalno opominjao da se za epohalna protuslovlja u nacionalnim i internacionalnim okvirima mogu naći rješenja samo na bitno višoj, evropskoj i svjetskoj razini političkog, privrednog i kulturnog života, a čemu u našim prilikama može možda najviše doprinijeti prvenstveno ozbiljan znanstveni rad u području društvenih i prirodnih znanosti. Supek se, dakle, već tada pionirski zalagao i za jedinstvo umjetnosti i znanosti, za nužnu usklađenost tehničke i humanističke kulture, za opće razoružanje i duhovno razumijevanje, za slobodan i pravedan mir u svijetu, za nacionalnu samobitnost u internacionalnoj suradnji sa svima.

Supekova otvorenost prema svim znanstvenim disciplinama, prema svim strukama i svakoj profesionalnoj edukaciji, a posebno prema književnosti, filozofiji, idejnim i političkim pitanjima u mojem je tadašnjem krugu bitno pomoglo poletu i dugotrajnijoj koheziji među mladima s raznih fakulteta, iz raznih krajeva i s vrlo raznolikim, svježim i originalnim idejama. Shematske podjele i kruto razvrstavanje na reakciju i komuniste, ateiste i teiste, liberalé i klerikalce, Hrvate i Jugoslavene, proletere i građane teško smo mogli prihvatiti u realnom životu, te nam je baš zato Supek izgledao kao pravi Pontifex Maximus, veliki graditelj mostova među tolikim suprotnim obalama. Najradije smo ga uspoređivali s Erazmom Rotterdamskim i Tomom Morusom, a među velikanima novijeg vremena s Tagoreom, Gandijem, Einsteinom, Russellom i Schweit-

zerom. S njim smo se radovali budućem svijetu široke prosvijećenosti, veće pravednosti, istinskog mira, duhovne slobode i sveopće političke i nacionalne ravnopravnosti. Na jezivim, materijalnim i moralnim, ruševinama iz drugog svjetskog rata i u trenucima novoga hladnog rata, bezobzirne ideološke mržnje, a sve pod prijetnjom atomskog uništenja civilizacije, takva radost i nada bila nam je i utjeha i oslonac a još više kriterij vrednovanja i borbena obaveza. U toj smo »školi« realnog i univerzalnog humanizma shvatili da brigu za vlastitom afirmacijom u društvu treba uskladiti s brigom za svoj narod u cjelini i za sve narode svijeta.

Nismo, dakako, tada još slutili kroz kakve se sve teškoće, nerazumijevanja i osamljenost probija i kroz kakve će se još morati probijati Supek u svojem sve nemirnijem i sve plodnijem životu. Još manje smo slutili što sve nas čeka, koje sve opasnosti prijete upravo onima koji žele svugdje biti odgovorni i prisutni, sve upoznati, sve unaprijediti i sve uskladiti. Nedovršenost, izgubljenost, izloženost, nezaštićenost, još brojniji konflikti, nepravedne osude i katkada nemilosrdna osamljenost vrlo su često, na žalost, čjena za aktivan pristup upravo tome sasvim suprotnim idealima, naime, idealima slobode, pravde, napretka, sigurnosti, širokogrudnog razumijevanja i sloge.

Međutim, danas bismo mogli reći da smo ipak zadovoljni već samim time, ako smo i koliko smo svaki na svom području, u ovoj ili onoj struci i aktivnosti, bliže ili dalje od samog Supeka, mogli u duhovnoj zajednici sa Supekovim ili srodnim nastojanjima širom zemlje i svijeta međusobno podijeliti ne samo dobro nego i zlo, ne samo uspjehe nego i promašaje, ne samo radost nego i bol razočaranja. Vjerujem da su tako naši zajednički uspjesi na ovom plemenitom putu sve plodniji, a gorčina mnogo podnošljivija. Naša zahvalnost Supeku i naša solidarnost s njime uglavnom se danas i može tek tako iskazati: bez slavlja, ali ne bez stalne i odgovorne prisutnosti u sadašnjem i budućem vremenu...

Dok smo mi s ponosom gledali i gledamo stalno u Supeka, znali smo i znamo da i on, danas pogotovu kao rektor Hrvatskog sveučilišta, jednako tako gleda i nas, da stalno nešto novo i važno otkriva prateći korake mladih i mlađih koji tek nailaze. Svoju trajnu mladost i dugogodišnju svoju povezanost s mladošću i njezinim traženjima Supek nam je ponovo darovao, ponovo potvrdio i najnovijim svojim romanom »Sve počinje iznova«, gdje razgovara s vlastitom mladošću te prošle i buduće događaje sabire u živo iskustvo sadašnjeg, možda presudnog trenutka.

ŠKOLA, KULTURA I ODGOJ

Drago Šimundža

Odgoj i obrazovanje

Od najstarijih vremena do danas škola je bez sumnje igrala glavnu ulogu u odgoju i obrazovanju društva. Osnovana za to da mladima predaje iskustvo starijih, ona je zadržala i vršila svoju immanentnu funkciju prosvjete i kulture odgajajući mlade naraštaje i obogaćujući njihove duhovne, umne i čuvstveno-emotivne moći na intelektualnom, etičko-moralnom i estetsko-emocionalnom području. Mijenjajući svoje planove i metode, modificirajući čak i sam sadržaj i svoj oblik, škola se nije mogla odreći svoje osnovne zadaće. Odgoj i obrazovanje bili su uvijek njezino životno poslanje, njezin smisao i sadržaj. Pa ipak, ta dva područja, tako bliska i međusobom ovisna da se stalno ispre-